

avaluació educació primària

ENGANXEU L'ETIQUETA
IDENTIFICATIVA EN AQUEST ESPAI

CURS 2012-2013

competència lingüística:

aranès

instruccions

- Era pròva a tres parts:

Prumèra

Expression escrita. Prumèr as d'escotar ua dictada e as de completar es espacis en blanc.

Dusau

Comprenença lectora. As de liéger atentament dus tèxtes e respóner quauques qüestions sus aquerò qu'as liejut.

Es qüestions les as de respóner en tot mercar ua X ath dessús dera resposta que considères corrècta. En d'autres, as d'escriuer.

Sonque i a ua resposta corrècta entà cada qüestion. Se t'enganches pòs raiar era resposta enganhada e mercar clarament era naua resposta.

Tresau

Expression escrita. As d'escriuer un tèxte sus eth tèma que se te demane.

- Quan acabes non te descuedes de respóner es qüestions que i a ara fin dera pròva.
- Entà hèr era pròva as de besonh un boligraf.
- As 60 minutes entà hèr era pròva.

DICTADA

Ara escotaràs un tèxte tres viatges. Eth prumèr ei entà comprene-lo ben, eth dusau ei entà completar es espacis en blanc e eth tresau ei entà repassar aquerò qu'as escrit.

Micromamifèrs

Nomentam atau es rosigaires (arrats, boherons, arrats dromilhèrs, esquiròs...) e insectivòrs (arrats-bohons, bohères, eriçons...) de mesura petita, tamb un pes inferior as 100 grams o _____ guaire mès. Es esquiròs e es eriçons, _____, demorarien dehora. Ei un tèrme _____ practic que _____ non includís a toti es mamifèrs de mesura petita: es arrates-caudes, per exemple, tanben demoren dehòra encara que _____ mamifèrs tant o mès petiti.

Cau destacar era _____ des espècies de micromamifèrs enes mès diuèrsi abitats. Atau ne _____ que _____ ath cap des arbes, a ras de tèrra, entre era vegetacion mès _____ o _____ deth matarràs... e tanben ena aigua o _____ de tèrra.

Conselh Generau d'Aran,

<http://www.mieiambient.conselharan.org> (tèxte adaptat)

0-1

a

0-1

b

0-1

c

0-1

0-1

d e

0-1

f

0-1

g

0-1

h

0-1

i

0-1

0-1

j k

0-1

l

TÈXTE 1

Lieg aquest tèxte damb atencion.

ES ARRATS, ANIMADORS SECRETS DES NÒSTI BÒSQUI

Auetz pensat jamès enes arrats - bohons? Ètz des que dromitz coma un arrat dromilhèr? De petiti, quan vos quège un dent, un arrat escarrabilhat vos deishèc bèth sò dejós deth coishin?

Arrats, arrats dromilhèrs, arrats-bohons, boherons... protagonizen arreperveris e legendes deth nòste imaginari popular, e son, per contra, uns animaues prigondaments desconeishudi. De hèt, pòga gent n'a vist jamès cap!

Ne te'n voi saber arren! Diderie mès d'un, pujat en un banquet pera pòur. Aguesti petiti mamifèrs, e mès lèu es rosigaires, non an agut istoricaments guaire bona premsa. Cèrtaments bères espècies an trobat era manèra de víuer gràcies as òmes en pòbles e ciutats, e açò mos provòque pèrtes e molèsties; e en d'autes epòques – fòrça mès insalubres –, tanplan costèren bèra pèsta. Aué, en cambi, son aguestes madeishes espècies es que mos apòrten uns beneficis enòrmes gràcies, entre d'autes causes, ath sòn papèr ena sciéncia e ena medecina...

Vos convidam a conéisher-les de vertat, en miei naturau e damb tota era sua susprenenta diversitat. Vos garantim qu'era sua descubèrta en camp ei ua grana hònt de satisfaccion e emocions. Es micromamifèrs son ara basa dera riquesa faunistica des nòsti bòsqui e apréner a perceber-les mos ajudarà a compréner e gaudir melhor deth nòste entorn naturau.

Bohèra / Talp / *Talpa europaea*

Sosterranh. Eth sòn còs ei ua autentica traucadera. Çò que mès cride era atencion son es manasses e es unglòts qu'emplegue de pales catadores. Minge vèrmes, e tota sòrta d'invertebrats. Impossible de veir, mès, de bon detectar pes pilèrs de tèrra qu'acumule dehòra des galeries. Acostume a hèr-les en linha, normauments enes prats, mès, tanben laguens deth bòsc.

Bohèra muscadèla / Almesquera / *Galemys pyrenaicus*

Animau extraordinari. Visiblaments transformat entara vida subaquatica, a membranes interdigitaus, ua franja de peus enes pès e era coa aplanada, entà poder-se impulsar eficaçament dejós dera aigua. S'alimente estrictaments laguens der arriu. Ei endemic dera peninsula e es Pirenèus, e ací ei a on i a ua des melhors poblacions.

Era sua preséncia ei simptòma indobtable dera bona qualitat e conservacion der arriu e deth bòsc de ribèra.

Arrat bohèr / Rata talpera / *Arvicola terrestris*

Cosin der arrat aigüèr, **er arrat bohèr** ei, per contra, basicaments sosterranh. Ei un boheron gròs, que hè galeries enes prats e enes semiats e s'alimente principauments de tiges e d'arraigas sosterranhes. De tant en tant an creishudes "demografiques" e hè fòrça mau en tèrres e prats.

TÈXTE 1

Arrat dromilhèr gris, Arrata grisa / Liró gris / *Glis glis*

Coma un petit esquirò gris, ei er arrat dromilhèr des mates e es cassenhaus per excelléncia. S'alimente de fruts coma es auerassi e es aglans. Atau coma arreconeishen es arrepervèris, er arrat dromilhèr dromís en tot iuernar es mesi heireds, plan entutat en amagaders segurs, e en tot auer acumulat ua bona resèrva de grèish.

Arrat-bohon coa-carrada / Musaranya cuaquadrada / *Sorex araneus*

Caçaires d'insèctes, iperactius, non paren net e dia, eth sòn còr batane a ues 1.000 pulsacions per minuta. Se botgen tostemp "immergidi" entre èrba espessa o dejós dera mossa. Ei eth mèr representatiu des arrats-bohons de montanha qu'an era punta des dents ròia. Eth nòm li ven deth hèt que, en efècte, era seccion dera coa ei claraments quadrangulara.

Conselh Generau d'Aran,

<http://www.mieiambienvet.conselharan.org> (Tèxte adaptat)

1. Eth títol deth tèxte ei: *Es arrats, animadors secrets des nòsti bòsqui* 'Animadors secrets' vò díder qu'es arrats...

- a. dan vida as bòsqui mèr non se dèishen veir facilament.
- b. hèn qu'es bòsqui siguen lòcs ben divertits.
- c. protagonizen repervèris secrets.
- d. jamès arrés les a visti en bòsc.

2. Qué vò díder era expression 'dromir coma un arrat dromilhèr'?

- a. Dromir pòc.
- b. Dromir fòrça temps.
- c. Dromir en bòsc ath cant d'un arrat.
- d. Èster miei endromit coma ua garia.

3. Qué ei aquerò que dèishe, popularament, un arrat dejós deth coishin?

- a. Joguets.
- b. Bèth sò.
- c. Mochets.
- d. Poèmes.

0-1

m

0-1

n

0-1

o

TÈXTE 1

4. Quina des proposicions que seguissen NON ei pas vertat?**Es arrats non an agut pas tostemp guaire bona premsa pr'amor...**

- a. que pòrten malauties.
- b. qu'as umans mos hèn pòur o hastic.
- c. que son es mielhors amics des pagesi.
- d. que hèn fòrça mau en tèrres, prats e uarts.

0-1

p

5. Ath delà deth sòn papèr ena cadia trofica, quini d'auti beneficis mos apòrten aguesti petiti mamifèrs rosigaires?

- a. S'empleguen enes investigacions scientiques e medicaus.
- b. Ajuden as pagesi a arremassar era cuelheta.
- c. Son fòrça nutritius.
- d. Cacèn as gats.

0-1

q

6. Quin animau ei un indicador dera bona qualitat des nòsti arrius?

- a. Er arrat-bohon d'aigua.
- b. Boheron des nhèus.
- c. Bohèra muscadèla.
- d. Er arrat aigüèr.

0-1

r

7. Quin ei er arrat mès nerviós e inquiet?

- a. Era bohèra.
- b. Er arrat dromilhèr.
- c. Era bohèra muscadèla.
- d. Er arrat-bohon coa-carrada.

0-1

s

8. Perqué er arrat dromilhèr pòt iuernar? Pr'amor que...

- a. viu entutat en amagaders segurs deth bòsc.
- b. compde tamb ua bona resèrva de grèish.
- c. pendent er ostiu minge fòrça trueites.
- d. li agrade fòrça dromir.

0-1

t

TÈXTE 1

9. Segontes era sua alimentacion, er arrat que minge auerassi e aglans ei...

- a. bohèra.
- b. arrat bohèr.
- c. bohèra muscadèla.
- d. arrat dromilhèr gris.

10. Perqué deuant dera paraula 'arrat' escriuem 'er' (en nereta en tèxte) en lòc d'eth'? Pr'amor qu'...

- a. aquest mot comence per vocala.
- b. esteticament quede mielhor.
- c. eth mot ei femenin.
- d. ei indiferent.

11. Quina des paraules que seguissen NON ei pas sinonima de 'minjar'?

- a. Alimentar.
- b. Neurir.
- c. Chapar.
- d. Punar.

12. En quin paragraf mos ditz qu'es arrats son protagonistes dera literatura populara?

- a. En prumèr.
- b. En dusau.
- c. En tresau.
- d. En quatau.

13. Se non auéssetz pòur des arrats vos convidaria a coneisher-les. Eth pronòm soslinhat hè referéncia...

- a. ara gent.
- b. ara pòur.
- c. as arrats.
- d. as esquiròs.

0-1

u

0-1

v

0-1

w

0-1

x

0-1

y

TÈXTE 1**14. Mèrca era forma verbau corrècta entà completar era orason:**

Actuauments, des 30 espècies d'insectivòrs e rosigaires presentes en territòri catalan ne _____ 25 ena Val d'Aran.

- a. trapam.
- b. trapèssa.
- c. auíem trapat.
- d. auesses trapat.

15. Era intencion d'aguest tèxte ei...

- a. rebrembar-mos que i a arrats famosi.
- b. hèr-mos a gaudir deth nòste entorn naturau.
- c. dar-mos a conéisher es rosigadors deth bòsc.
- d. animar-mos a anar tath bòsc a veir petiti mamifèrs.

0-1

z

0-1

aa

TÈXTE 2

Lieg aquest tèxte damb atencion.

COM NÈISH UA PARAULA

Era societat a un gran besonh de paraules naues: es darrères tecnologies, es nauï fenomèns sociaus o, simplaments, es objèctes inventadi que passen a hèr partida dera nòsta vida vidanta e que non existien pas ager mos demanen a tota votz que les dem un nòm. E cau plan tier compde, pr'amor qu'era màger part des viatges aguesti mots nauï mos vien de d'auti idiòmes coma eth castelhan e, sustot, er anglés e, donc, auem d'engulhar era paraula mès avienta en occitan (aranés), se non volem cabussar. [...]

Un bon exemple de paraula qu'un bèth dia siguec naua e que ara ja non mos ac semble pas qu'ei era paraula *sandwich*. Aquest nòm proven d'un comde britanic deth sègle XVIII, justaments deth comde de Sandwich, John Montagu (1718-1792), qu'èr plan afeccionat a hèr as cartes e que, entà non auer pas d'interròmper es partidas, se hège a portar eth minjar ena taula de jòc. Eth sòn codinèr pensèc qu'ua bona faïçon de mestrar es aliments entà qu'eth comde non auesse pas de deishar era taula ère calar-les entermiei de dues lesques de pan. Era gent comencèc a nomenar aguesti enterpans tamb eth nòm deth comde, ei a díder, *sandwich*.

Un cas parièr ei eth deth *biquini*, que hè referéncia justaments a un sandwich de magreta (camalhon) e hormatge caud, e que pren eth nòm d'ua coneishuda sala de hèstes barcelonesa, donc, semble èster que, aguesti *sandwichs* èren ua des sues especialitats.

Un cas tipic d'incorporacion de paraules naues ena nòsta lengua ei adaptar nòm pròpris, sustot de marques comerciaus. Un exemple vèrie a èster era paraula *vamba*, que ven dera marca de caucèr esportiu Wamba, que neishèc enes ans trenta e siguec plan populara.

S'auem besonh de paraules naues, tanben i a era possibilitat de recuperar paraules que ja non se tiegen. Un exemple plan curiós ei eth de *centimes*. Hè un ans sonque parlauen de centimes era gent d'edat pr'amor que quan eri èren joeni es prètzi èren en pessetes e centimes, mès dempús es centimes desapareisherèn e sonque se compdaue en pessetes. Tamb era desapareishuda dera pesseta e era introduccion der euro er an 2002, es centimes tornèren a èster ua moneda abituau e ara hèn partida dera nòsta vida vidanta.

Roger de Gràcia, *Caçaires de paraules* (adaptacion)

1. Perqué era societat a un gran besonh de paraules naues?

- a. Pr'amor qu'es darrères tecnologies empleguen naues paraules.
- b. Pr'amor qu'es nauï objèctes inventadi an de besonh un nòm.
- c. Pr'amor des nauï fenomèns sociaus.
- d. Totes es responses anteriores son corrèctes.

TÈXTE 2

2. Era màger part des viatges es mots nauï mos vien de d'auï idiòmes, principaument de quin?

- a. Eth castelhan.
- b. Er anglés.
- c. Eth francés.
- d. Eth catalan.

0-1

ac

3. Per quin motiu eth comde se hège a portar eth minjar en taula?

- a. Pr'amor que dempús non auïe pas temps de sopar.
- b. Pr'amor qu'auïe tostemps hame.
- c. Entà non chicanar ena partida.
- d. Tà non interrómper eth jòc.

0-1

ad

4. Qui ère John Montagu?

- a. Un nòble.
- b. Un codinèr.
- c. Un musician.
- d. Un bibliotecari.

0-1

ae

5. Quina des orasons que seguissen ei ben puntuada:

- a. Eth comde de Sandwich, John Montagu ère plan afeccionat a hèr as cartes.
- b. Eth comde de Sandwich John Montagu ère plan afeccionat a hèr as cartes.
- c. Eth comde de Sandwich, John Montagu, ère plan afeccionat a hèr as cartes.
- d. Eth comde de Sandwich John Montagu, ère plan afeccionat a hèr as cartes.

0-1

af

6. Eth comde qu'apareish ena lectura qu'ère plan afeccionat a hèr as cartes, quina des paraules que seguissen ei sinonima de 'hèr a'?

- a. Bastir.
- b. Minjar.
- c. Jogar.
- d. Tralhar.

0-1

ag

TÈXTE 2

7. Segontes eth tèxte que vies de liéger, un 'biquini' (en nereta en tèxte) ei...

- a. un sandwich de magreta e hormatge de craba.
- b. un sandwich de camalhon e hormatge caud.
- c. ua sala de hèstes americana.
- d. un vestit de banh femenin.

8. Qué ei ua 'vamba' (en nereta en tèxte)?

- a. Ua marca de coche.
- b. Ua sabata de mudar.
- c. Ua sabata esportiva.
- d. Ua cançon populara.

9. Ara seguida, as ues frases que s'identifiquen tamb ues letres (A, B, C, D). Segontes eth tèxte, quin ei er orde corrècte en que se passen?

A. S'explique quina ei era origina deth nòm d'un tipe d'enterpan que proven deth nòm d'ua persona.

B. S'explique que i a paraules que tiem d'abitud que provien de marques.

C. S'explique perquè cau trapar naues paraules entà nomenar es causes.

D. S'explique que i a era possibilitat de recuperar paraules que ja non se tiegen.

- a. A → B → C → D
- b. B → C → A → D
- c. D → B → C → A
- d. C → A → B → D

10. En quin paragraf s'explique que i a paraules naues que, en vertat, son paraules antiquas que s'an recuperat?

- a. En prumèr.
- b. En darrèr.
- c. En dusau.
- d. En tresau.

11. Mèrca era mielhòr opcion entà continuar era orason que seguís: Eth tèxte que vengui de liéger...

- a. ei ua narracion fantastica.
- b. ei ua descripcion.
- c. balhe instruccions.
- d. mos balhe informacion sus un tèma determinat.

TÈXTE 2

12. Quina des paraules que seguissen ei oxitona (aguda) e aurie de portar accent grafic (plaça-lo-i)?

- a. Aue.
- b. Magreta.
- c. Biquini.
- d. Sandwich.

13. Quina ei era paraula que s'auie deishat de tier e ara hè partida dera nòsta vida vidanta?

- a. Pessetes.
- b. Centimes.
- c. Euros.
- d. Monedes.

14. Mèrca era forma verbau corrècta entà completar era orason:

Er an 2002 _____ era pesseta e s'introducic er euro.

- a. desapareisherà
- b. desapareish
- c. desapareishec
- d. a despareishut

**15. Triga quina d'aguestes frases NON ei corrècta:
Es naues paraules provien de...**

- a. era imaginacion d'un caçador de paraules.
- b. paraules estrangères adaptades.
- c. paraules antiques que non se tien.
- d. marques comerciaus.

0-1

am

0-1

an

0-1

ao

0-1

ap

REDACCION

Escriu un mínim de 10 línies. Un còp qu'ages acabat, lieg-ac un aute còp e corregís çò que convengue. S'ac as de besonh, pòs demanar ua huelha entà hèr un brolhon o esquèma.

Ça'm par que coneishes bèth conde, legenda, istòria, pellicula a on i apareishen arrats! Conda-mo'lo.

0-1-2

CA

0-1-2

L

0-1-2

O

0-1-2

M

0-1-2

AF

1-2-3-4

aq

1-2-3-4

ar

D'AUTES QÜESTIONS

• Com avalores era dificultat d'aguesta pròva?

- Ben facila Facila Dificila Ben dificila

• T'agrade hèr activitats de lengua aranesa?

- Bric Pòc Bastant Fòrça

Gràcies pera tua colaboracion.

Consell Superior
d'AVALUACIÓ
del Sistema Educatiu